

El is felejtetem magamat; már tán egész estig irnék. Ki kérem továbbra is leveleit Tiszteletes Uramnak, s magamat jó indulatiba ajálván mindenkori tisztelettel maradok

Tiszteletes Professor Uramnak

Szántód, 23^a Aug. 1789.

igaz szívű szolgálja
Horváth mp.

A főisk. könyvtári kéziratár 864. sz. kötet 144/a. l.

Közli: GÜLYÁS JÓZSEF.

CSOKONAI-VERSEK EGYBEILLESZTÉSE.

A Harsányi-Gulyás Csokonai-kiadásában több töredékben maradt vers van (részint már kiadott, részint kéziratban maradt szövegek), amelyek egyikét-másikat össze lehet illeszteni. Pl. a II. kötet 144. l. levő (*Mezei gyönyörüségről*) összeilleszthető a II. 394. lapon lévővel. Vermértékük: 8, 8, 9, 8, 8, 9, rímképleteük: aabccb. A 144. lapon kezdődő rész az eleje, a 394. lapon kezdődő a vége.

Ugyanígy összeilleszthető a II. k. 148. lapon levő *Kész légy a halálra* című és a II. k. 235. lapon levő *Mindég közel van a halál* című vers a II. k. 362 s 363. lapon levő verssel (a 235. lapon levő rész jön előbb, a 148. lapon levő jóval utóbb.) A 396. lapon levő 30. sz. töredék az I. 425. lap részére emlékeztet.

A II. 262. lapon levő vers (*Az én barátném D. A. quodlibetjére*) a 463. sz. kéziratunkban is szerepel, mint Kovács József verse; a II. 387. lapon levő vers (*Csokonai és Földi közt való beszéd*) talán a Fazekas Mihályé. (EPhK. 1908. 677. l.)

GÜLYÁS JÓZSEF.

KISFALUDY SÁNDOR EGY KIADATLAN VERSE.

Kisfaludy Sándornak az Angyal Dávid kiadásából (1892—93) kimaradt és azóta előkerült verseit és egyéb írásait Gálos Rezső adta ki *K. S. Hátrahagyott munkái* cím alatt (1931). Ebben a kötetben több fiatalkori költemény is olvasható. Ha nagy költői értéket nem jelentenek is ezek a versek, mégis érdekesek, mert fényt vetnek Kisfaludy Sándor kezdő költői gyakorlatára. Kezdő korszakából való verseinek gyűjteményét érdemesnek látszik kiegészíteni az alább közlendő »romántz»-cal.

Az Akadémia kéziratárában őrzik Toldy Ferenc levelezését, s *Toldy Ferenc levéltárczája* 54. kötetében Kautz Gyulának több Toldyhoz írott levele is szerepel. (M. Irod. levelezés 4-drét 109. sz.) Az egyik levél így szól:

Kedves Barátom!

Nem tudom megvan é Kisfaludy Sándor: «Tihanyi Echo» című szép románca Kisfaludy kinyomtatott költeményei közt. Nekem megvan az *eredeti* kézirat K. S. saját neve aláírásával. Ha elfogadod tőlem, szívesen átengedem.

(Olvashatatlan betűk) 1874.

Kautz

Ez a levél későbbi másolatnak látszik, s ceruza-írás. A következő levél azonban már eredeti:

Igentisztelt Collega Ur!

Idecsatolva küldöm az ígértet, azon kéréssel, méltóztassátok azt, ha eddig csakugyan nem volt ismeretes, bemutatni. Megjegyzem még, hogy a becses költeményt *Spissich László* egykori iskolatársamtól kaptam, kinek atyja, vagyonos zalamegyei birtokos, Kisfaludyval valami távoli rokonságban állott. — Végül jelentsétek be, hogy a Kisfaludy társaság *alapító-tagjai* sorába igttattni óhajtok.

Pest. Marz. 27. 1874.

Kiváló tisztelettel

Kautz Gyula

Ehhez a levélhez csatoltan találjuk a vers kéziratát. A kézirat nyolc-lapnyi, kis nyolcadrét papiroson van, Kisfaludy Sándor jellegzetesen szép kezeírása. (Néhol az egyes magánhangzókön lévő ékezet pont- vagy vessző-volta bizonytalan.)

A' Tihanyi Echó

Romántz.

<p>1.</p> <p>Tihany' komoly vidékében
Egy tsendes nyári estve
Nani, egyedül, a' kertben
Sétála elmélkedve. —
Nem tudá még, (akkor serdült)
Mi légyen a' szerelem,
Mert hogy mindég Klastromban ült,
Nem volt rá engedelem.</p>	<p>5.</p> <p>Sívében nagy ürességet
'S titkos epedést érze,
'S ez néki békét'lenséget
'S tsendes törődést szerze.
De mind ezeknek, mi légyen
Igaz oka, nem tudá —
Igy történt, hogy, mi légyen:
Az Echó megtanítá:</p>
<p>2.</p> <p>Noha gyakran látá otthon
A' páros galambokat
Üzni a' szeker-oldalon
A' tsókos játékokat;
Noha látá, Anyján váll van,
Úr' atyján pedig dolmány;
Még se tudá az ártatlan,
Hogy a' Legény — nem Leány.—</p>	<p>6.</p> <p>A' Természet nyugodott már,
Tsendes volt a' Balaton,
Midőn Nani tétova jár
Az illatos úton;
A' tiszta Menny-boltozaton
A' Hold szépen mosolygott,
Hintvén az egész tájékon
Az ezüstszin világot.</p>
<p>3.</p> <p>Hallván mégis dajkájától,
(Mikor az mesélgetett)
Hogy már Ádám és Évától
Legény Leányt szeretett;
Elérté azt homályosan:
Legény Leány egy párt tesz;
De nem tudá bizonyosan
Atya anya miként lesz.</p>	<p>7.</p> <p>Kellemesen illatoztak
A' virágok ágyokban;
S a' Zefyrek szunnyadoztak
A' nyílt rózsaboltokban;
Ethalgatott a' vidéknek
Minden tollas szirenje
Tsak egy him fülemilének
Hallott báj'ló éneke.</p>
<p>4.</p> <p>Ha Úr' atyja Asszon-anyját
Megtsókolá némelykor,
Nevelte az kívánatját,
'S édest érze mindenkor;
De minthogy még Románokat
Eddig nem olvashatott,
'S tsak távolról lát' Ifjakat, —
Tévelygésben maradtott.</p>	<p>8.</p> <p>Mind ez miként munkált Nani'
Érzékeny, híg szívére,
Hozszu volna elmondani —
Elég az, hogy végtére:
A' szerelmes fülemile
Úgy befityelt szívébe,
Hogy szép liliom-kebele
Dagadni — rengni kezde.</p>

9.

Feszítettvén az idegek
 A gyönyörű érzéstől,
 Isméretlen gerjedelmek
 Lövődtek fel szivéből. —
 Egy nagy sohajtás tolódék
 Fel méljéből szívének,
 'S rózsza-ajkán szóvá válik
 Hallottára fülének.

10.

De az, a' mit halla füle,
 Tsak susogó hang vala,
 Mert a' szónak szinte fele
 Ajakain elhala;
 Ugy, hogy ő azt nem érthette,
 A' mit szíve sohajtott,
 A' mit (édes volt, érzette,
 Mégis tudni ohajtott.

13.

Hála légyen az Echónak!
 Ki Őt megtanította,
 Hogy a' Leány-kívánatnak
 Legény a' foglalatja. —
 Nani ez után is sokszor
 Eljőve ide estve,
 'S Legényt sohajta mindenkor,
 Valamíg — Hölgy nem leve.

11.

Még mind azon gondolkodik:
 «Ugyan valyon mi volt ez?» —
 Kívánsisan elmélkedik,
 Kérdvén magát: «mi volt ez?»
 Midőn a' hegy der'kán lakó
 (Ki hangot les éjjel is)
 Figyelmes Tihanyi Echó
 Felel: «*Legény!!!*» többszer is.

12.

A' sohajtás tudni illik,
 Melly't szalasztá Anikó,
Legény!!! volt — 's hogy szóvá válik,
 Viszsa-zengi az Echó. —
 Pírúl Nani — tetemének
 Bibor leve hőszi-ne,
 Hogy titkos gerjedelmének
 Árulója lett szíve. —

Kisfaludy Sándor

A költemény — első olvasásra is nyilvánvaló — Kisfaludy Sándor kezdő-korszakából való. Keletkezésének közelebbi időpontját meghatározni bajos. Helyesírásából csak annyi bizonyos, hogy 1800 előtt keletkezett. Az egyes versszakokban előforduló magánhangzó-kivetések (Ur' atyján, lát' Ifjakat, békét'lenséget, der'kán, melly't) az Erdélyben írott, s a *Napló és francia fogságomban* feljegyzett versekre utalnak. A költemény versformája is (a 8-as és 7-es sorok váltogatása) megegyezik a *Napló és francia fogságomban* lévő négy kis vers (*A kis Dorilis, Irishez, Rozi, Nani magában*) formájával.¹ Ehhez az utolsóhoz kapcsolja a szereplő leány neve: Nani is. Arra következtethetünk tehát, hogy a *Tihanyi echó* a *Napló és francia fogságommal* egyidőben, esetleg korábban keletkezett. Mindenesetre érdekes, mint a később oly jelentős dunántúli táj-ihletnek első megnyilatkozása és a későbbi szerelmi költőnek egyik első próbálkozása.

Az a kérdés merülhet még fel, miért nem adta ki Toldy a költeményt. Tudjuk, hogy a Kisfaludy Sándor hátrahagyott munkáiból megjelent négy köteten kívül még kettőnek kiadását tervezte, ezekben bizonyára kiadta volna a fentebb közölt verset is. Tervének megvalósítását azonban 1875-ben bekövetkezett halála megakadályozta.

PAIS KÁROLY

¹ Ez a *Kesergő szerelm* énekeinek versformája is.